

in civilizacijskem razumevanju in občutju prebivalstva. Odmik od levičarske neresnosti, nekdanjih političnih prevar in lažnivih obljub postaja naposled očiten tudi širokemu krogu prebivalstva.

*Dr. Anton P. Železnikar,
Ljubljana*

Ob odkritju spomenika v Žužemberku

Pred dnevi sem srečal znanko, ki mi je dejala, da so v Žužemberku postavili spomenik človeku, ki je Suhokrajincem storil veliko gorja. S tresočim se glasom je prosila, naj vendar povemo ljudem resnico. »Veste, pri nas v Suhi krajini so bili partizani redni gostje. Na začetku vojne so nam povedali, da se bojujejo proti okupatorju. To nam je bilo všeč, zato smo jih sprejeli z navdušenjem. Pomagali smo jim na vsakem koraku. Pri nas so se vedno najedli, umili, oprali in preoblekli. V gozd so se vedno vračali s polnimi torbami kruha, slanine, mleka, jajčk pa tudi žganja, krhljev, sliv ... Nekega dne so prišli s kaptami, na katerih se je lesketala rdeča zvezda. Zvedeli smo, da to pomeni ruski boljševizem, ki je bil že od nekdanj sovražnik vere. Takega boljševizma so se naši očetje bali in ga odklanjali. In partizani z rdečo zvezdo so nenadoma postali povsem drugi ljudje. Niso bili več prijazni, postali so ošabni in oblastni. Hrane niso več prosili, ampak so jo kar vzeli. Odšli so tudi v hlev in odpeljali živino. Tudi kleti so nam izpraznili. In potem je sledilo najhujše – začeli so izginjati ljudje. In kalvarija Suhe krajine se je začela.

Najprej je postalo vse njihovo. V Rusiji in Španiji preizkušeni slovenski revolucionarji so najprej na nas kričali in nam ukazovali, mi pa smo jih morali ubogati. Gorje tistemu, ki se jim je uprl. Sledila so množična ropanja stanovanjskih hiš in hlevov, požigi cerkva, kmetij in celih vasi, sledila so izginotja in poboji velikega dela moškega prebivalstva.

Spominjam se pokolov meseca marca 1943 v Ambrusu. Januarja 1945 so partizani prišli v Hinje, odgnali vse vaščane in vas zažgali. 16. marca 1945 je v Žvirčah sledila nova tragedija. Ob šestih zjutraj so partizani pod vodstvom komandanta Lada Ambrožiča-Novljana najprej

obkolili vas, takoj za tem pa nas pregnali na sredo vasi. Tam se je zbralo okrog 75 družin; največ je bilo žensk z otroki in dojenčki ter starčkov. Slišati je bilo jok, molitev in vprašanja: Zakaj? Pa je stopil pred nas partizan in se predstavil, da je komandant Lado Ambrožič-Novljan. Dejal je, da nas bodo izselili, ker nas želijo tako zavarovati pred okupatorjem; vas pa bodo zažgali zato, da ne pride v rok tujim zavojevalcem. (Pozneje smo ugotovili, da je bila to laž.)

Po tej razlagi so nas stlačili v cerkev in na pokopališki prostor notranjega cerkvenega obzidja. Tam so nas zadrževali približno tri ure. V tem času so partizani ropali po hišah in praznili hleve. Videla sem, kako so vaščani rešili dva majhna sosedova otročička, 94-letni invalidni stari oče Matija Tekavčič pa ni hotel iz hiše. Najbližji partizan je dejal: 'Pustite ga, bomo mi poskrbeli, da bo na toplem.' (Dedek je v hiši zgorel.) Potem so rekli, naj nemudoma zapustimo vas. Šli smo po košenicah proti Strugam. Nad vasjo smo se spontano ustavili in gledali proti vasi. Takrat sem zadnjikrat gledala svojo rojstno vas Žvirče. Vsak se je v sebi poslavljajal od svojega domačega praga, od živine, ki je mukala. Potem je zagrmelo. Porušila se je cerkev in nekaj hiš okrog nje. Zdelo se mi je, da se je odprla zemlja, da smo dočakali sodni dan. Vsa vas je bila v plamenih. Ko je plamene zamenjal gost dim, smo nadaljevali svoj križev pot proti Strugam.

Prebivalci Suhe krajine skoraj nismo poznali Italijanov in Nemcev, krepko pa smo poznali in občutili slovenske partizane, ki so nas s svojimi revolucionarnimi posegi v večjem delu izbrisali z našega koščka domovine.

Med vojno je prav kmečko prebivalstvo v Suhi krajini preživljalo partizane. Danes so ti in njihovi otroci izgubili spomin. Suhe krajine se izogibajo. So bili Suhokrajinci izdajalci, če so verjeli in ljubili svojega Boga? Jih je bilo treba ropati in pobijati, če so zavračali komunizem? Ste se kdaj pokesali? Ne, tega niste sposobni storiti. Sposobni pa ste odkriti spomenik, ne trpečemu in žrtvovanemu ljudstvu, marveč vodji zatiralcev in uničevalcev svojega lastnega ljudstva.

Odkritje spomenika Ladu Ambrožiču-Novljanu v Žužemberku me žalosti in vznemirja; pomeni

posmeh vsem trpečim v tej revni in še vedno zapostavljeni deželici; pomeni neodgovorno dejanje naročnikov in izvajalcev tega projekta. Še posebej pa me žalosti, da je ob odkritju spomenika žužemberški župan hvalil in častil Novljana. Župan je tako vsej slovenski javnosti

dal vedeti, da ne pozna medvojnih dogodkov v tem delu Slovenije ali pa posluša svoje nadrejene.

Prosim vas, razumite me. Bila sem zraven, ko so nas v Suhi krajini 'osvobajali'. Zato sem na malikovanje nepravih junakov izredno občutljiva.«

Ive A. Stanič, Kočevska Reka